

HandläggareMartin Löfgren
08-508 26 049**Till**Trafiknämnden
2023-10-19

Plan framåt i samband med kostnadsökningar. Svar på skrivelse från Dennis Wedin m.fl. (M), Sara Svanström (L) och Markus Berensson m.fl. (C)

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefMikaela Dahlberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Vid nämndens sammanträde i juni 2023 mottog trafikkontoret en skrivelse från Dennis Wedin m.fl. (M), Sara Svanström (L) och Markus Berensson m.fl. (C) om behovet att se över nämndens utgifter och projektprioritering på grund av de senaste stora kostnadsökningarna i omvärlden.

I skrivelsen ställdes tre frågor som handlade om:

1. Trafikkontorets prioriteringsordning för projekt med tanke på stadens ekonomiska situation.
2. Trafikkontorets arbete för att undvika fördyringar och upprätthålla kostnadskontroll i pågående projekt.
3. Om kontoret tidigare har anlitat externa granskare för att övervaka och följa upp större projekt.

I svaret till första frågan beskrivs att prioritering sker både på strategisk och operativ nivå samt att den nuvarande ekonomiska situationen har förstärkt behovet av dessa prioriteringar. Två nyckelfaktorer i prioriteringen är stadens tillväxt och ändrade behov, samt underhållet av befintlig infrastruktur.

För att undvika fördyringar och upprätthålla kostnadskontroll uppdateras ekonomiska prognoser och tidplaner löpande av projektledare i samråd med sina chefer. Dessutom genomförs utbildningar och omvärldsbevakning.

Slutligen klargörs att kontoret har tydliga riktlinjer för att förhindra korruption och jäv. Historiskt har externa granskare anlåtats för att undersöka projekt, särskilt när stora avvikelser har upptäckts.

Bakgrund

Trafikkontoret mottog vid trafiknämndens sammanträde i juni 2023 en skrivelse från Dennis Wedin m.fl. (M), Sara Svanström (L) och Markus Berensson m.fl. (C) om att nämndens utgifter behöver ses över och att en tydligare projektprioritering behöver göras mot bakgrund av den senaste tidens stora kostnadsökningar.

I skrivelsen framförs att kriser i omvärlden har orsakat stora kostnadsökningar som påverkar både hushållen genom ökade boende- och matkostnader samt kommunerna genom höjda byggpriser. Skribenterna menar att som svar på detta behöver både hushåll och kommuner ompröva och prioritera sina utgifter. Skribenterna betonar att en mer tydlig prioritering av stadens projekt är nödvändig för att staden ska kunna finansiera de mest angelägna behoven och balansera sin budget under kommande år.

I skrivelsen ställs följande frågor:

1. Vilken prioriteringsordning har trafikkontoret för de projekt som genomförs, givet det ekonomiskt tuffa läget staden befinner sig i?
2. Hur arbetar trafikkontoret med att undvika fördyringar och upprätthålla kostnadskontroll i pågående projekt?
3. Har kontoret tidigare haft externa granskare av större projekt för att upptäcka och förhindra jäv, korruption och onödiga kostnadsfördyringar?

Frågorna besvaras nedan under trafikkontorets synpunkter.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret.

Trafikkontorets synpunkter

Nedan följer skrivelsens frågor och kontorets svar.

Vilken prioriteringsordning har trafikkontoret för de projekt som genomförs, givet det ekonomiskt tuffa läget staden befinner sig i?

I trafiknämndens breda uppdrag ingår att både förvalta och utveckla det kommunala vägnätet samt anläggningar på gatumark. Vidare ska nämnden verka för att de offentliga rummen är trygga och attraktiva med hållbara transportlösningar och god framkomlighet.

Storleken och komplexiteten i nämndens samlade investeringsportfölj medför att prioritering genomförs både på strategisk nivå – mellan övergripande investeringsområden, och på operativ nivå – mellan specifika projekt inom respektive investeringsområde.

Det tuffa ekonomiska läget har skärpt behovet av avvägningar både på strategisk och operativ nivå. I följande avsnitt beskrivs båda delarna.

Strategisk prioritering av investeringsportföljen

Två viktiga parametrar i styrningen och prioriteringen av nämndens investeringsportfölj är att staden växer och behov förändras, vilket ställer krav på *nyinvesteringar*, samt att de befintliga anläggningarna åldras, vilket ställer krav på *reinvesteringar*.

Trafikkontoret strävar efter en långsiktig balans mellan de två nämnda investeringstyperna. Omvärldsfaktorer, t.ex. höjt prisläge och akuta behov av insatser, kan dock motivera att balansen temporärt förändras.

Under denna mandatperiod genomför nämnden stora satsningar med fokus på nyinvestering och utveckling av staden. Här ingår Framkomlighetssatsningen, med bland annat Tegelbacken som ett högt prioriterat projekt, och satsningen på ett Grönare Stockholm. För perioden 2025-2027 har nämnden även tilldelats utökad investeringsram för större infrastrukturprojekt.

Gällande den del av nämndens budget som inte är låst mot befintliga satsningar och budgetuppdrag, ser kontoret det som angeläget, att i tider av högt prisläge, prioritera processen för avvägningar inom de centrala uppdragen att förvalta och utveckla det offentliga rummet.

Detta är en central fråga för kontorets investeringsråd, som alltid efterfrågar väl underbyggda beslutsunderlag inför beslut om såväl

prioritering mellan projekt som inför att projekt ska gå vidare för genomförandebeslut. Detta för att ha en trygghet i att föreslagna åtgärder är motiverade att gå vidare med. Investeringsrådet leds av förvaltningschefen och är den instans inom kontoret som för kontorets räkning godkänner investeringsplanens inriktning och innehåll inför rapportering till nämnden.

Operativ prioritering inom investeringsområden

Nämndens investeringar inom varierande områden som offentliga rum, framkomlighet och underhåll ställer krav på anpassade och tydliga urvalsprocesser. Detta har blivit alltmer betydelsefullt under senaste tiden då ekonomiska förändringar, som stigande marknadspriser, varit en påtaglig faktor.

De olika investeringsområdenas specifika förutsättningar och utmaningar innebär att de behöver ha olika kriterier och metoder för projekturval. Kontoret tillämpar ett prioriteringsverktyg under namnet Strategisk Åtgärdsplanering, vilket används av flera investeringsområden. Metoden bygger på att projektförslag dokumenteras, poängsätts och sedan rangordnas efter förutbestämda kriterier för att säkerställa att en så objektiv bedömning som möjligt görs.

Några exempel på kriterier är säkerhet, driftekonomi och lagkrav. Utifrån de olika kriterierna bedöms nyttor och utmaningar samt att det till ligger till grund för kommande prioriterings- och urvalsarbete.

Utveckling av arbetssätt

Sammanfattningsvis gäller att då det reella värdet på nämndens budget sjunkit i takt med ökade marknadspriser står kontoret inför en utmaning att allokera allt mer begränsade resurser dit de gör största möjliga nytta. Kontoret är fullt medvetet om denna problematik, då varje beslut om projektallokering medför en potentiell alternativkostnad i form av åtgärder som antingen måste skjutas upp eller som riskerar att inte utföras alls.

För att budgetmedel ska riktas dit de bäst behövs arbetar kontoret aktivt med att utveckla arbetssätt för tidiga utredningar. Det gäller bland annat för utredningar av stadens stora byggnadsverk. Målet är att kunna presentera nämnden med välgrundade och tydliga projektförslag som tydligt beskriver projektens nyttor i förhållande till utgiften.

Hur arbetar trafikkontoret med att undvika fördyringar och upprätthålla kostnadskontroll i pågående projekt?

Det är mycket viktigt att kontinuerligt ha god styrning och uppföljning av projekten. För att underlätta det arbetet behövs en tydlig och kvalitetssäkrad process, där är kontorets projektstyrningsmetodik Projekthandboken ett viktigt verktyg som tydliggör krav och viktiga arbetsmoment.

För att upprätthålla en god kostnadskontroll är det även centralt att löpande följa upp leverantörernas arbete. Det görs bland annat genom tydliga beställningar, byggmöten och fakturakontroller.

Utifrån detta uppdateras projektets ekonomiska prognoser och tidsplan. Båda delarna följs upp löpande av projektets organisation, och fyra gånger per år uppdateras ekonomiska prognoser i stadens ekonomisystem Agresso. För projekt över 5 mnkr uppdateras även tidsplaner enligt beslutad mall.

Följande områden är centrala för kontorets arbete:

Löpande uppföljning

Varje projektledare på kontoret följer upp sitt projekt mot antagna genomförande- och/eller inriktningsbeslut. Om fördyringar och/eller försening inom projektet identifieras ska projektledare lyfta detta med sin chef som har möjlighet att ta det vidare till styrgruppen för investeringar.

Revidering av beslut

Vid större ekonomiska avvikelser krävs ett reviderat beslut, för att ta ställning till om det, trots en ökad investeringsutgift, fortfarande är aktuellt att genomföra projektet. Som beslutsunderlag behöver projektet tydliggöra vilka olika vägval som finns, t.ex. beskrivning av projektets prioritet i förhållande till andra projekt, samt om/hur projektets utgifter kan minskas.

Utbildningar

Grundutbildningar om ekonomisk uppföljning görs löpande för nyanställda. Dessutom genomförs fördjupade utbildningar inom för området relevanta ämnen. Under våren 2023 har exempelvis samtliga projektledare för projekt över 5 mnkr genomfört utbildning med inriktning på projektkalkylering i tidiga skeden.

Kontoret har även under året genomfört en utbildning i förhandlingsteknik. Syftet var att stärka kontorets förmåga att förhandla med ett gott resultat och med fortsatt goda relationer.

Omvärldsbevakning

Omvärldsbevakning av bygg- och anläggningsbranschen genomförs för att följa utvecklingen på marknaden. Här ingår bland annat uppföljning av trender inom prisutvecklingen och efterfrågan samt identifiering av nya aktörer.

Investeringsbidrag

För att minska projektens nettokostnader och skapa största möjliga nytta för befintliga budgetramar söker kontoret som regel investeringsbidrag då det är möjligt. Bidragen gäller framförallt statlig och regional medfinansiering, men även bidrag i form av samarbeten med privata aktörer.

Har kontoret tidigare haft externa granskare av större projekt för att upptäcka och förhindra jäv, korruption och onödiga kostnadsfördyringar?

Det är värt att poängtera att kostnadsfördyringar kan uppstå av en rad olika anledningar, exempelvis ändrade projektomfattningar och oplanerade händelser. Fördyringar på grund av jäv och/eller korruption är två speciellt allvarliga faktorer som inte ska förekomma.

Kontoret har tydliga riktlinjer för att förebygga korruption, mutor och jäv. Kontoret gör även periodvis satsningar på extra fakturakontroller. Under kontrollerna granskas och jämförs fakturornas innehåll vad gäller priser, dagböcker och andra underlag mot avtalade villkor. Kontrollerna har både genomförts av externa granskare och av kontorets internrevisor.

Kontoret har tidigare även anlitat externa granskare för utredning av hela projekt, men det har i huvudsak skett för större, mer komplexa projekt, där det förekommit stora avvikelser. Externa granskare har då varit ett effektivt sätt att säkerställa objektivitet och transparens under utredningen. Denna metod används dock selektivt och främst i de fall där särskild expertkompetens behövs.

Slut

Bilagor

1. Plan framåt i samband med kostnadsökningar. Skrivelse från Dennis Wedin m.fl., Sara Svanström (L) och Markus Berensson m.fl. (C)